

Gerbrandy's eerste jaar

Op de dag waarop de formatie van het eerste kabinet-Gerbrandy bekendgemaakt werd, 4 september 1940, hield Hitler in Berlijn een toespraak waarin hij aankondigde dat hij in Engeland zou landen en dat hij, afgezien daarvan, Londen en de overige grote steden van Engeland met de bommenwerpers van de *Luftwaffe* zou 'ausradieren' ('uitvlakken') – dat was het woord dat hij bezigde. In augustus had de *Luftwaffe* ter voorbereiding van een Duitse invasie systematisch de vliegvelden van de *Royal Air Force* in zuidoost-Engeland bestookt, zij was er evenwel niet in geslaagd, deze volledig uit te schakelen. Overdag werden die aanvallen in september voortgezet, maar de Duitse jagers leden daarbij zo zware verliezen dat dit onderdeel van het Duitse offensief afgebroken moest worden: the *Battle of Britain* werd Hitlers eerste nederlaag. De nachtelijke bombardementen werden nadien verhevigd en vooral Londen kreeg het bij die z.g. *Blitz* zwaar te verduren. Bijna tien weken lang, van 7 september tot 13 november, werd de Britse hoofdstad elke nacht gebombardeerd. Het regende dan brisant- en brandbommen en ook grote aantallen 'luchtmijnen' werden afgeworpen: zware brisantbommen die aan parachutes daalden en die ontploften zodra zij de grond of een gebouw raakten. De 'gewone' brisantbommen ontploften niet alle onmiddellijk: er waren tijdbommen bij die zich diep in de bodem drongen en pas na vele uren ontploften – voordien had men dan in allerijl de huizen in de buurt moeten ontruimen.

Er vielen in die twee maanden in Londen ca. vijftienduizend doden en meer dan twintigduizend Londenaren raakten zwaargewond. Het normale leven werd danig verstoord. In de ene stadswijk na de andere viel voor een bepaalde periode de electriciteit, het gas of de waterleiding uit. Zodra het donker werd, reden er geen bussen meer en werd ook het verkeer in de *Underground* goeddeels stopgezet: op enige afstand van het centrum kwamen alle lijnen namelijk boven de grond en daar kon vaak niet meer gerangeerd worden; bovendien konden, zodra er luchtalarm was, de treinen van de *Underground* niet meer onder de Theems doorrijden: daar werden de tunnels dan onmiddellijk afgesloten, want als daar één bom een tunnel zou raken, zou het gehele ondergrondse deel van het net vol water lopen. Avond na avond gingen tienduizenden Londenaren op de perrons van de *Underground* slapen; het was er veilig, zij het benauwd en hoogst primitief